

Lluís Noguera, secretari general del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

«És bo que els ajuntaments tinguin en compte les entitats amb experiència»

Lluís Noguera destaca que el Pla d'equipaments culturals de Catalunya (PECCat) obre una «finestra» per incloure els ateneus en el pacte entre Generalitat i món local que ha de definir les infraestructures culturals del país i l'accés de la ciutadania a la cultura.

Aquesta entrevista s'ha dut a terme al Centre Sant Pere Apòstol de Barcelona.

Quin és l'origen i el procés d'elaboració del PEC-Cat, aprovat el passat mes de març i que tindrà una vigència d'una dècada, fins al 2020?

Cal recordar que aquest pla es configura com un pla sectorial territorial, i això significa característiques i complexitats que el fan millor però, alhora, molt complex. Això emana de la Llei de política territorial del 1985, en què es pensa un país que s'havia de desenvolupar sector per sector. Però això no s'ha produït més que en temes urbanístics i d'equipaments, com el Pla de comerç. Un altre antecedent clar el tenim en el Pla d'instal·lacions esportives, també un pla sectorial. Després de tants anys, més enllà de les subvencions per fer equipaments, havíem de definir com havia de ser el nostre país culturalment. I aquí sorgeix la idea de desenvolupar un pla sectorial per definir la xarxa bàsica d'equipaments culturals del país com a instrument de col·laboració municipal, un aspecte important per la qüestió dels interlocutors.

«Els municipis, a banda dels equipaments públics, en tenen altres dels quals se'n pot fer un ús públic mitjançant convenis amb l'ajuntament»

Al llarg d'aquests dos anys de construcció del PECCat, s'ha aconseguit realment tenir clar el mapa català d'equipaments i d'interlocutors en el camp cultural?

Sempre explico l'anècdota de quan el conseller Treserras ens va preguntar: «Quants equipaments culturals tenim a Catalunya?» Van preguntar això al gabinet tècnic del Departament... Van passar dies, setmanes... i, tristament, no ho sabíem. Com podem construir una política si abans no tenim un diagnòstic? I aleshores vam començar els preparatius del PECCat, un pla que es configura com a eina de cooperació municipal. Això és important perquè, bàsicament, s'ha construït amb els ajuntaments i els seus representants: Federació de Municipis, Associació Catalana de Municipis, diputacions... Òbviament, la realitat és molt més rica que estrictament la municipal i un dels actors que ha reivindicat que no ha estat prou reconegut, però que hi és, és el món dels ateneus, dels centres culturals no públics.

Havíem de treballar amb els ajuntaments, havia de ser un pla de cooperació municipal, deixant Barcelona, d'entrada, per a més endavant, sobretot perquè el pla fos una eina d'equilibri territorial, sense barrejar la capital per la seva complexitat. Però ens adonem que els municipis, a banda dels equipaments públics,

EDGAR MELO

en tenen uns altres que poden acabar fent convenis amb l'ajuntament per fer-ne ús públic parcial o total. Identifiquem que s'ha d'obrir una finestra perquè un municipi es presenti al PECCat, a les convocatòries corresponents quan millori l'economia del país, i tenir dret que les línies de col·laboració del Departament puguin ajudar un patrimoni privat si s'ha posat d'acord amb el sector públic per afrontar el dèficit d'equipaments, que és allò que identifica el pla. A partir de la demanda lògica dels ateneus, hem obert una interlocució més directa sobre les seves preocupacions. I això s'ha explicat i madurat al llarg d'aquests dos anys amb els ajuntaments i amb altres sectors culturals col·lectius, no individuals.

El PECCat es defineix, doncs, com un pacte o marc de relacions entre administracions, però s'obre al tercer sector. Com es combina l'autonomia del sector ateneístic amb els models generals

per garantir l'accés de tota la ciutadania a la cultura?

Això inspira el PECCat: acomplir l'Estatut quant a garantir els drets de la ciutadania a la cultura, que hi apareix explícitament, i perquè defineix com a competència exclusiva de Catalunya les qüestions culturals, cosa que no comparteix l'Estat. També cal recordar que el món ateuístic i el privat tenen altres línies d'ajuda dins del departament; el PECCat no exhaureix les possibles ajudes per rehabilitar un ateneu. Però és important que hi hagi aquesta possibilitat perquè, si no, podríem trobar la paradoxa que un ajuntament arribi a un acord amb un ateneu i no pugui sol·licitar ajuts dins del PECCat. Aquesta és la virtut de la finestra que comentava abans.

Com es concreta en el Pla d'equipaments que els ateneus puguin accedir als ajuts i formar-ne part?

En el decret del PECCat hi ha un punt que s'ha d'interpretar: fer convenis per als usos dels equipaments. El patrimoni no el perd ningú, i el Pla, com a eina de concertació, impulsa aquests acords. Com es fa el conveni? El principi és que una part de l'equipament que pot rebre recursos públics, municipals, ha d'acordar quin ús públic se'n fa, i aquí hi ha moltes fórmules... El principi bàsic és que un equipament no és només per als seus socis, sinó que la resta de ciutadans ha de tenir-hi un accés que dependrà del pacte que cadascú faci.

Com a resultat dels contactes amb la Federació d'Ateneus sobre l'expressió «convenir», proposarem a la comissió mixta del Pla, on ens trobem ajuntaments i Departament, que un grup de treball expliqui les bones pràctiques sobre convenis, amb la participació dels ateneus. Em consta que hi ha molts municipis on això dels convenis es viu amb una normalitat extraordinària. Hi ha disfuncions a d'altres municipis, però la metodologia del PECCat els pot anar bé per solucionar coses i fer de mediació.

De quina manera el PECCat, que és un pla sectorial que abasta tota Catalunya, pot orientar i facilitar la mediació en municipis concrets?

Hi ha una altre element del Pla que són els plans locals, ja en la segona edició, que són la concreció del PECCat a cada municipi. Proposem que, seguint la metodologia general del Pla, es concretin les necessitats en un pla amb experts, amb diàleg amb els agents culturals locals, a partir de les inquietuds del municipi i amb els tècnics del Departament com a mediadors. Aquests plans poden ser punts de trobada i de debat. Han de ser aprovats pel ple municipal, però han de ser corroborats tècnicament pel Departament de Cultura, factor que ens permet tenir més capacitat de maniobra per millorar el pla local.

«Cal recuperar l'antiga idea del centre cultural, i els ateneus en són paradigmàtics: lloc de trobada, de proximitat, de culturització, d'alfabetització...»

«Polítiques valentes» contra la crisi

Tot i l'actual context de crisi i les retallades econòmiques anunciades, Noguera té la convicció que cal apostar per una política «valenta i sense pors», que recuperi aquelles dinàmiques de civilitat que van aflorar els anys vint i trenta del segle passat a casa nostra per mitjà del moviment popular. «És bo que en municipis que tenen entitats solvents, amb experiència i ganes, l'ajuntament hi compti», manifesta Noguera, i afegeix que el món dels ateneus, dels centres culturals no públics, no ha estat prou reconegut en el transcurs de la història.

**La qüestió econòmica és important en els con-
venis. Les actuals retallades dels recursos púb-
lics deuen afectar les expectatives del PECCat.
Però això podria fer que molts ajuntaments es
plantegin aprofitar allò que ja existeix del sector
privat?**

Això és evident. Potser hem creat equipaments públics que no haurien calgut perquè ara són difícilment sostenibles i, també, perquè hi ha agents als municipis que gestionen tan bé o més eficientment que l'ajuntament, o amb un alt grau de consens social. Això no vol dir que l'esforç de molts ajuntaments no sigui un èxit, però també ho podrien fer d'una altra manera. Amb la nova dimensió del sector públic es veu que no vam potenciar pactes amb el sector privat o associatiu. Podem replantejar-nos models que en el seu moment no van ser possibles i que ara, necessàriament, ho han de ser. Ningú tindrà suficients recursos per tirar projectes endavant.

El PECCat també haurà de repensar tipologies d'equipaments i estàndards, perquè està pensat al final de l'època de bonança. Avui, els professionals de la cultura no podem pensar en una biblioteca i un arxiu per separat. Cal recuperar l'antiga idea del centre cultural, i els ateneus en són paradigmàtics: lloc de trobada, de proximitat, de culturització, d'alfabetitza-

ció... que avui encara és necessari en el món digital. La tendència ha estat anar segregant, i a més la dictadura va fer molt mal trencant tradicions culturals, factor que encara ara estem pagant.

La concertació entre públic i privat, en el ampli sentit del terme, és una oportunitat que fins i tot afavoreix la llei de contractes. Cal tenir molta flexibilitat, molt sentit de la realitat i de la generositat, en el sentit que això no es perdi poder. Es tracta de valorar qui pot oferir un millor servei... En el cas dels ateneus, l'atenció s'ha de fixar en l'àmbit local. En la planificació, el Govern hi té un paper, però la proximitat fa necessaris els pactes locals.

**Dins del marc dels plans locals d'equipaments,
instal·lacions municipals també podrien ser ges-
tionades per entitats del tercer sector?**

Sens dubte. Per exemple, per fer funcionar un centre cultural divers, amb espai de lectura, arxiu... cal professionals acreditats, però... pot gestionar-ho una entitat del tercer sector? Evidentment. És bo que en municipis que tenen entitats solvents, amb experiència i ganes, l'ajuntament hi compti i en parlin. Sempre serà millor que l'entitat tingui el seu patrimoni, perquè si no serà difícil ja que els concursos per a la gestió han de ser oberts. Per exemple, les festes tradicionalment les

«Serà important
que la política
sigui valenta,
sense pors,
que recuperi
dinàmiques
de civilitat [...]»
La ciutadania
ha de percebre
que una
part d'ella
s'autoorganitza»

havia muntat el poble, però avui tot és molt complex i els ajuntaments n'han assumit directament la gestió perquè, a més, hi tenen responsabilitats (seguretat, neteja...). Però qui fa moure una ciutat per celebrar un Sant Jordi, o per Sant Joan? En època de crisi s'ha de pensar d'optimitzar.

Serà important que la política sigui valenta, sense pors, que recuperi dinàmiques de civilitat: els anys vint o trenta del segle passat, el moviment popular, tant de rics com d'obreristes, van crear infraestructures pròpies, però amb el temps han servit per tothom. Es va produir un procés de civilització cultural en plena època industrial, i això ha continuat fins avui a molts llocs. Ara, això s'ha de tornar a fer compartint competències. La ciutadania ha de percebre que una part d'ella s'autoorganitza.

Parlant de compartir protagonisme, us trobeu molts ajuntaments que mantenen dinàmiques comprensibles en els primers mandats democràtics, però acaben marginant la societat civil?

Sense els ajuntaments no ens trobaríem on som, amb aquest estat del benestar també en serveis culturals. La qüestió és que en aquells municipis en què aquests serveis només els presta l'ajuntament no s'ha acabat de funcionar bé, perquè segur que hi havia alguna iniciativa i el que existeix és certa desconfiança a que no ho sàpiguen fer bé. Els ajuntaments tenen una autonomia reconeguda per la Constitució, però això no vol dir que tot ho hagin de fer ells permanentment. Per exemple, en equipaments esportius, hi ha clubs que gestionen molt bé serveis municipals, que fan inversions... Tot i que aquí hi ha socis que paguen, i una piscina no és encara una biblioteca, però potser cal anar pensant en això.

Hi ha hagut moltes reivindicacions dels ajuntaments reclamant recursos a altres administracions, però en el moment en què s'ha volgut controlar més, alguns han sentit que els trepitgen el terreny. El PECCat és un exemple d'acord entre el món local i la Generalitat, amb diàleg però també amb disfuncions. Aquesta conselleria és poc intervencionista, entre altres coses perquè el conseller té una concepció àmplia de la participació en la cultura. Altres àmbits estan més nor-

mativitzats, però en cultura, o ens hi posem d'acord o no tirarem endavant.

Potser el món ateneístic tem que la filosofia del PECCat, basada en la relació amb els ajuntaments, faci difícil la integració dels ateneus a certs municipis. De quina forma es pot fomentar l'acord i fer de mediador si hi ha problemes?

Un principi general és que el Pla no és l'única via d'ajuts per rehabilitar patrimoni dels ateneus. Però és que la conjuntura de crisi ens obliga a posar-nos d'acord. El grup de treball que esmentava abans n'és una via, a més del compromís del Departament que això esdevingui un observatori per millorar les relacions i la confiança amb la societat civil. Com a exemple, cal recordar que el pròxim setembre s'han de fer unes jornades per explicar les bones pràctiques en els convenis entre l'administració local i el món dels ateneus. I ho farem conjuntament, després que, de bona fe, vam publicar un estudi sobre aquestes bones pràctiques en què no vam consultar amb els ateneus. Com també ho farem conjuntament quan toqui plantejar la realitat de Barcelona, amb el seu Ajuntament i també amb representants de les entitats i els col·lectius de la ciutat, per definir quins són els equipaments bàsics, si estan o no coberts i allò que cal o no fer.